

Že pred sto leti je Levstik v Napakah slovenskega pisanja grajal postavljanje glagolov na konec stavka, še posebej pa napako, da ločimo pomožni glagol od povednega določila: »Vsak dan bereš, kolikor hočeš, stavkov tacih, da imajo pomožni glagol kmalu od začetka, ali dopovedovavnik pa stoji daleč zadaj notri v deseti deželi tam pri Jakobu Žerjavu.«

To napako v našem besednem redu je Levstik tako temeljito iztrebil, da je novejšim slovniciam niti ni bilo treba navajati, danes pa jo spet srečujemo. Naj navedem nekaj zgledov: Jaz se m pod vplivom napredno usmerjenega mladinskega gibanja tistih let bil mnenja. Snovi, ki bi jih italijanska cenzura bila zasegla. Nova vojvodina je po nastanku in razvoju iz slovanske Karantanije kljub prodirajočemu in rastočemu nemškemu vplivu bila zakoreninjena. In slednjič, tukaj je tako ali tako bil doma.

V vseh navedenih zgledih so pisci grešili proti Levstikovemu pravilu. Povednega določila nikakor ni mogoče ločiti od jedra povedka. Edino trpni deležnik je lahko od imenovanih zvez malo bolj oddaljen, a tudi ta ne preveč. Zdi se, da omenjena napaka v besednem redu nastane zato, ker pisec začne pisati stavek, ne da bi ga bil prej domislil do konca. Če najdeš tak ali podoben primer v časninarskem jeziku, je še nekako odpušljivo, nikakor pa kaj takega ne sodi v znanstveni jezik, še manj seveda v lepo knjigo.

F. Jesenovec

Kajetan Gantar

MORJA ŠIROKA CESTA

Znano je, da Prešeren v svojih pesmih, zlasti v raznih prisposodobah, zelo rad opeva morje, čeprav ga sam nikdar ni videl. Vse take primere je zbral in analiziral dr. J. Kastelic v svoji disertaciji »Antični snovni elementi v Prešernovem Sonetnem vencu« (DiS LVI, str. 118).

Tu bi se ustavil le ob eni taki slikoviti podobi iz pesmi »Mornar«: morja široka cesta. Od kod Prešernu to?

Pri Homerju se morje večkrat primerja s cesto. Tako n. pr. se v I. spevu Iliade morje imenuje »mokre steze« *ὄγρὰ κέλευθα*, v 312). V XII. spevu Odiseje je izraz »vozeč se po cestah morja« (*πόρους ἄλος ἐξερσείνων*, v. 259), v IV. spevu Odiseje pa izraz »širokocestnato morje« (*θαλάσση εὐρύπορος*, v. 432). V Grčiji, ki je vsa prerezana z morskimi zalivi in prelivmi in ki je tudi po kopnem zaradi visokih gora le težko prehodna, je morje res skoraj edina cesta med posameznimi otoki in obalami.

Če pa je morje cesta, potem ni več daleč druga podoba, namreč da se ladja, ki drsi po morju, primerja z vozom. Tudi to podobo lahko najdemo pri Homerju, tako n. pr. v XIII. spevu Odiseje (vv. 81—84, v Sovretovem prevodu):

Ladja pa, kakor če žrebci, zapreženi v urno četverko, hkrati se v dir poženo, po polju, pod biča udarci, glave visoko dvigaje ko burja drevijo po cesti: ladjin se rilec vzpenja tako...

Podobno tudi v IV. spevu Odiseje vv. 708/9.

Mislím, da je lebdela ta podoba pred očmi tudi Prešernu, ko je v »Lepi Vidi« zapisal naivni, tako gladko tekoči verz: »ko je barka že po morju stekla«. Kajti v narodni pesmi tega verza ni, narodna pesem ima v vseh inačicah le: »Al' ko sta od kraja odtegnila, se zjokala Vida je in rekla.« Gotovo to ni slučaj; kajti isti glagol »teči« (gr. *ῥέειν*) se tudi sicer pri Homerju zelo pogosto uporablja v zvezi z ladjo.

Joža Mežè

NEKAJ IZ PREKMURSKEGA BESEDIŠČA

Med slovenskimi narečji so obrobna vsekakor najzanimivejša, ker so zaradi starinskih posebnosti v skladnji in besedju precej daleč od osrednjih govorov. Naslednji sestavek ima namen, prikazati drobec prekmurskega besedišča, ki sem ga nabrala južno od Sobote v vaseh Bakovci, Beltinci, Dokležovje, Odranci in Srednja Bistrica. Navajam le besede, ki jih Pleteršnik nima v svojem besednjaku kljub sorazmerno bogati zbirki prekmurskih besed.

Gospodinja je vörtinja. Pri kuhi potrebuje láboško (madž. za kozico), pogačo peče v bidráci (prleško bider = šarkelj). Vilice so rášuške, klákaš je razmajan pipec. Zelo priljubljena jed je »bujta rêpa«; to je kislá repa s pšenom in svežo svinino, kadar »pujceka bujejo«. Posušena jabolka, po naše krlhji, so šklójce. Zanimiva je samostalniška raba pítí za pijačo.

Po hišah imajo lesene strope (mosnice) in zidane, ki jim pravijo čakatúr (iz štukatura). Veža je práklit (Plet. predkletje), zapah pri vratih zásün.

Za živino je v rabi beseda m a r a (po madž.). Svinja ne kruli, ampak brüli. Kraj, kamor zagrebajo živali, je mrlinšček (Plet. mrlina = crkovina). Čmrlj je čämälár, samec krastače je kurát.

Nedorasli koruzi pravijo furki, šalotka je óšlák, bezeg je zóbovec, praproti rečejo prápruk. Macesnov les je r ä l o f leis (po nem.). Grča na deblu je sukiéu. Za suhe veje sem slišala dva izraza: sújázän in pílázän. Živa meja je pásika. Kar prinaša voda, imenujejo splávišče. Tudi za izplakniti uporabljajo spláviti.

Seno grabijo s kvartami (velike grablje), zgrabijo ga v návile, večje kopice pa imenujejo bagle. Seno spravljajo skozi lino v hlevu, á k ä r (nem. Erker?). Ojnicam pri vozu rečejo rut, verigi na ojih, s katero pripenjajo omote (komate), pa nágrnica. Vrv je vajáčka, oselnik dúlek. Püta je koš za na rame, jerbasu pravijo kórbeu. Velik oblič, spehalnik, je s p e j (speh). Vratnica je na koncu njive, kjer se orač obrne. Slamo, ki jo rabijo za pokrivanje streh, skítijo (ravna). Zanimiv je izraz b ü r za jez (tudi Müro bürijo), manjši jez, n. pr. pri mlinu, je pa z á p o r.